

A liget

A Dodi hátrálva jobbra-balra, előre-hátra görgeti, pöcögteti maga előtt a labdát, igyekszik megakadályozni, hogy a mögötte lévő elvegye tőle. A fenekét kitolva távol is tartja a lasztitól az ellenfelét, de közben tolja is, hátrálva nyomul annak kapuja felé. Felnéz, hogy kinek passzolhatna.

A megfigyelt személy odakiált neki:

- Dodi passzoldj, szabad vagyok, nem fognak!

De sokszor kiáltotta ezt, hányszor ismétlődött ez a jelenet, olyan öt év alatt!

Amikor -tól -ig volt a megfigyelt személy számára a foci. A hatvanas évek első felében. Felső tagozatos korában, és talán még a nyolcadik utáni nyáron, őszön is.

A „-tól” az én origójától, attól a ponttól való távolodást jelentette, ahol egységet alkot hétköznapi tapasztalás, érzet, veleszületett, időtlen tudás, és ahonnan a lélek közmű-alagútja az ősrobbanás felé indul.

Az „-ig” ponton pedig a külvilágnak az adott tárgykörben legjellegzetesebb mozzanata volt.

Visszamenőleges érvénnyel válogassunk a szóba jöhető ilyen mozzanatok közül, és ezt helyezzük az „-ig” pontra: kihalt a környék, ha tavaszi, nyári, őszi – főleg vasárnap – délutánokon bajnoki vagy válogatott mérkőzést játszottak. Nyitott ablakok mögött, szorosán a rádió mellett ülve hallgatták, és akinek volt, a tévében nézte a közvetítést. Egyébként még olyan ritkaságszámba ment a tévé, hogy az emberek átjártak egymáshoz egy érdekes műsort – és a nagyjából heti hatvan órát sugárzó egyetlen csatorna szinte minden produkciója annak számított –, vagy meccsközvetítést megnézni. Ha a „fiaink” gólt rúgtak, az ablakokon keresztül olyan vadul zúdult az örömujjongás, a zúgás a világra, mint süllyedő hajóba a léken át a víz.

A megfigyelt személy négy régebbi és újabb települési forma találkozásánál lakott az egyik messzi külvárosban: az egyik a faluból kerületmaggá alakult rész volt; a másik a gyorsan bővülő ipari negyed; a harmadik a hajdani a falvak közti mezőkből alakult kerület-közi gyepű, amelyből ekkor nőtt ki egy panel-lakótelep. Focizni a negyedik részre, a múlt század elején, egy őstölgyes, -fenyves maradványaira épített tisztviselőtelepre járt. Néhány kiparcellázott, de beépítetlenül maradt telekből álló területre, a Ligetbe, vagy másképpen: a Bükkösbe.

Bükkfák, bükkfa-csoportok, füves, bokros terület közepén kopárkodott a lábak által keményre döngölt földjével a terület, amely azért volt alkalmas a focizásra, mert itt álltak legritkábban a fák. Igaz, itt is volt két fa és egy hat bükkből álló, majdnem szabályos kört formázó facsoport, de a két földbe gyökerezett lábú, elfásult védőt könnyen ki lehetett cselezni, a facsoport pedig majdnem a pálya szélére húzódott.

Az utca felől sűrű bokrok kerítették el a területet, a bokrokban lévő egyetlen nyíláson keresztül a facsoportba jutott a srác, aki focizni jött. Olyan volt ott kör alakban az a hat fa, mint egy lombbal, levegővel tetőzött tholosz oszlopai. A frissen érkező a facsoporton keresztül lépett a pályára. Szokás szerint azonnal a labda után vetette magát, és ha tudta, berúgta abba a kapuba, amelyik felé éppen ment a labda.

A megfigyelt személynek kétszer látomása volt, amikor a facsoportból éppen kilépő srácra esett a pillantása. Elfoszlása előtt mindkét látomás beleégett a tudatába, mint a villámlás megvilágította környezet rá a recehártyára, de az utóbbtól eltérően örökre. Egyszer egy idősebb, kopasz férfit látott, amíg elillant a látomás, és S. állt a helyén. Egy másik alkalommal pedig egy hatalmas, kövér, botra támaszkodó, lila képű ember foszlott le D-ről a szeme láttára.

(A megfigyelt személy később egy távoli városrészbe költözött. Olyan harminc év után egy szép napon, majdnem rögtön a kapun kilépve S.-be ütközött, aki egy arra lévő speciális boltot keresett. D-vel pedig harmincöt év elmúltával szintén a lakása közelében egy buszmegállóban találkozott, amikor D, botra támaszkodva, kövéren, hangosan szuszogva, vörös fejvel éppen bevonulóban volt a kórházba, hogy elhízá-

sát, a miatta való sántaságát és rekordmagas vérnyomását gyógyítsák. Mindkettejük külseje megegyezett a hajdani látomással, és tulajdonképpen azt, és nem az új alakjuk alól előderengő hajdani srácot ismerte meg a megfigyelt személy.)

Legtöbbször kiskapura játszottak; általában 10-12 gyerek jött össze, de létezett egy törzsgárda, amely az alábbiakból állt. Az L. ikrek: mindig egy csapatban hajtottak, a játékok – főleg egymásnak való – passzolásra épült. T. egyesületben focizott, iskolázott játékos volt, a többiek tőle lesték el azt, amit szabályosan tudtak; szakszerűségét jelzi, hogy függőleges felsőtesttel futott; a profi arányérzékével mindig a legcélravezetőbb, „egyéniesség” nélküli megoldást kereste: ha kellett passzolt, ha kellett cselezett, szerelt, vagy a kapu elé futott. D. nagy, erős és kövér testével legázolta az elébe kerülőt, életveszélyes volt a közelébe menni, ám körülötte kellett döngicsélni, mert – testi fölényében bízva – állandóan, passzolás nélkül kapura ment, de hosszú labdákkal szöktette magát, és könnyű volt elvenni tőle. Évek alatt alig tanult valamit, például öt éven keresztül végig lehetett neki kötényt adni. S., a kitarító nyargalógép szinte minden labdát utolért, amire rajta kívül már nem startolt rá senki, mert nem tartotta érdemesnek. G. Dodi inkább passzolás játékos volt. Ha úgy jött, vitte a bogyót, de amikor rámentek, egyből hátat fordított annak, aki szerelni akarta, és hátrálva, jobbra-balra, előre-hátra görgette, pöcögtette maga előtt a labdát, igyekezett megakadályozni, hogy a mögötte lévő elvegye tőle. A fenekét kitolva távol is tartotta a lasztitól az ellenfelét, de közben tolt is, hátrálva nyomult annak kapuja felé. Amikor új ellenfelek értek oda hozzá, fölneézett, hogy ki szabad, kit nem fognak, kinek passzolhatna.

Öltözék: a korabeli módi szerint barna tornacipő (ha minden igaz: á: 32 forint), és klottgatya - eleinte fekete, később került forgalomba az újdonságnak számító kék.

Iskolaidőben, ha délelőtt tartották a tanítást, hazamentek ebédelni a srácok, és utána sötétedésig duhogtatták a bőrt. Viszont, furcsa módon sohasem fociztak tanítás előtt, ha délutánosok voltak. Nyáron, a szünidő első napjától az utolsóig, egész nap kint voltak a Bükkösben, gyakran az ebédet is kihagyták.

A megfigyelt személy jól focizott, hiszen: -tól -ig volt számára a foci, bár az élmények, érzetek többsége a -tól pont köré sűrűsödött. Például az, ahogy átélte a labda lestoppolását, de magát a lestoppolt labdát is. Még most, negyven év után is érzi. Ahogy a föld és a fénysebességgel, vagy fénysebesség négyzetével a föld felé közelítő talpa közt lüktet majd megáll a labda. Így, a szűkülő határok közt verődve, rezegve simulhat bele egy kovácsisten kezébe a frissen megteremtett balta nyele – a kitörni akaró, de megjuhászodó anyag.

A megfigyelt személy egy másik kerületben, messze lévő középiskolába iratkozott be. Más világba került, új barátokat szerzett. Többé nem járt a ligetbe. Kajakozni kezdett, nyolc évig lapátolt, nagy lelkesedéssel. Teljes átéléssel igyekezett igazi kajakos lenni, és például az számított annak, akinek a karja vastagabb volt combjánál (és ha nem is volt az, fényképeken, ügyes beállással, hozni lehetett a látványát). A kajakosok a focizást, mint lábvastagító eltévelyedést, a barbár kenusoknak hagyták.

A megfigyelt személynek minden kapcsolata megszűnt a focival; poros szekrénytetőre került gyerekkora ligetével, temenoszával együtt. Nem járt meccsre, drukkolni sem drukkolt, elfelejtette a csapatot, amelyik játékosának nagy extatikusán néha magát képzelte a Bükkösben.

Később egy másik városrészbe költözött. Itt került sor a már említett találkozásra a két gyerekkori cimborával. Évente néhányszor kimegy a feleségével az anyósáékhoz, akik a gyerekkora közelében élnek a lakótelepen, és 2-3 évente végigtolja a nosztalgitát a régi helyeken. A Bükköst beépítették, és csodák csodájára úgy, hogy a fákat nem vágták ki, hanem melléjük tervezték a házakat. Egyébként is megvan a környék összes, gyerekkorából ismert mohos fa mohikánja. Régi haverokkal viszont még nem találkozott, bár lehet, hogy egyik-másik járókelő az volt, csak nem ismerték meg egymást.

Egy kihalóban lévő nemes szakma művelője lett. Nem kereste, az kezdte el maga után húzni, mint üstökös a farkát, vagy – hogy, mint fociba a fűzöt, visszabújtassam a történetbe a hasonlatot –, annak stoppolta le az élet. Termékei iránt mind kisebb az érdeklődés. Ráadásul a körülötte lévő térből kifogyóban van az a világ, amire fiatalkori érzeteivel, érzéseivel, sok esetben focizás közben rácsatlakozott. Mind áttetszőbbé válnak, végül eltűnnek a gyerekkorában leltárszerűen átvett világ darabjai. Egyre több új, felfogható, de meg nem élhető tárgy, gondolat, jelenség zsúfolódik köréje, és ezek erősen szorongatják. Egyre több, a ráillónél néhány számmal szűkebb szokást kénytelen felvenni, és ezek egyre erősebben fogják, szorítják. És persze, az ő „úgy kellett, káposztába hús kellett”-szakmája esetében természetes módon, a jövedelme is fogyatkozásnak indult, az utóbbi időben egyre bőkezűbben. Az a munka, aminek a jövedelméből negyven éve megvehette volna a Bükköst, hogy szerény stadiont építsen rá, most az egyre girhesebb önfenntartásra elég, közösen a feleségével, annak szintén soványodó jövedelmével együtt.

És a mozdulataiban szorosán fogott, a szűkölködés által kedvében korlátozott megfigyelt személynek folyton a lét általános elrendezetlenségére esik a tekintete, úgy, ahogy a magánzárkában a kezét nézegeti a rab.

Minden pillanatban azt érzi, hogy fogja valami. Emiatt aztán lelki tolokocsiba kényszerült.

És egy opálos, szürke délelőttbe ékelődő ködös téli éjszakán, amikor mindennél erősebben érzi a szorítást, egyszemélyes lázadásban tör ki: tolokocsiba vágja magát, lemegy az utcára, felvonja a kétségbeesettek csatalobogóját, megindul, gyorsít, már száguld, felkavarja a friss havat, leplet kanyarít belőle maga köré. Egy kóborkutya a társául szegődik. Végül teljes sebességgel belehajt a pontba, amibe ékként összefut a szűkülő éjszaka.

Aztán kemény, áthatolhatatlan, de lám, mégis áthatolható sötétség következik, majd fájdalmasan és nehezen, mintha a sötétségnek az önnön testével azonos anyagból szakítaná ki magát,

kihajt a tholoszt alkotó facsoport legvastagabb fájából (a kóbor kutya egész alakosan, fejestől bennszorul, ezért még ordítani sem tud szegény féreg), kipattan a tolokocsiból, az elfoszlik, mintha nem is létezett volna – ám a látványa, mint a villámlás megvilágította környezetet a recehártyára, örökre beleég egy esetleg éppen arra néző srác tudatába –,

és:

A Dodi hátrálva jobbra-balra, előre-hátra görgeti, pöcögteti maga előtt a labdát, igyekszik megakadályozni, hogy a mögötte lévő elvegye tőle. A fenekét kitolva távol is tartja a lasztitól az ellenfelét, de közben tolja is, hátrálva nyomul annak kapuja felé. Felnéz, hogy ki szabad, kit nem fognak, kinek passzolhatna.

Odakiált neki:

- Dodi passzolj, szabad vagyok, nem fognak!

